

NEVIDITELNÉ OBĚTI SEXUÁLNÍHO NÁSILÍ: Zkušenosti lidí s tělesným postižením se sexuálním násilím

Sexualita, jak už víte z našich předchozích článků, patří k základním lidským potřebám. I když neexistuje jednotný názor na to, co samotný sex vlastně je, neboť může zahrnovat celou řadu technik – od dotyků, přes líbání až po tělesnou penetraci – shoda panuje v tom, že by měl být především dobrovolný, bezpečný a komfortní pro oba aktéry/aktérky. Jakkoliv se tyto charakteristiky zdají jako samozřejmé, ukazuje se, že právě lidé s omezením hybnosti jsou ve vyšší míře vystaveni riziku sexuálního násilí. Přesto se o daném tématu zejména v českém prostředí příliš nemluví! Co tedy o něm už VÍME a co bychom o něm rozhodně MĚLI VĚDĚT? Shrnutí těch nejdůležitějších poznatků jsme pro Vás připravili v tomto článku.

Sexuální násilí páchané na lidech se zdravotním postižením má poměrně dlouhou historii, která se začala psát už v dávných antických dobách. Právě tehdy se totiž začal vynořovat důraz na sílu, krásu a inteligenci, tedy vlastnosti, jimiž lidé se zdravotním postižením dle tehdejších normativních ideálů nedisponovali. Důležitou roli hrály i tzv. praktické požadavky na „přežití společnosti“, kdy platilo, že (fyzicky) zdatnější vyhrává. A nakonec nemůžeme opomenout ani vliv víry v nadpřirozené jevy, kdy zdravotní postižení bylo chápáno v negativním významu - jako „Boží trest“.

*„Nikdo nesmí
být napadán
pro to, kým je.“*

Sexuální násilí páchané na lidech s tělesným postižením v číslech

I když by se mohlo zdát, že tyto myšlenky jsou již dávno překonané, násilí páchané na lidech se zdravotním postižením se vyskytuje i v současné společnosti. Aktuální statistiky, které máme k dispozici, totiž říkají, že lidé s postižením mají **1,5x až 3x častěji** zkušenost se sexuálním násilím, než lidé bez postižení. Mnohé zahraniční studie, které se tomuto tématu poměrně intenzivně věnují, například odhalily, že až 37 % žen s tělesným postižením má zkušenost se znásilněním. Jedna z britských studií dokonce upozorňuje, že čísla znásilněných žen se zdravotním postižením jsou mnohem vyšší a mohou se pohybovat až okolo 83 %! Je však třeba říci, že tento násilný sexuální akt se nevyhýbá ani mužům, neboť přibližně 6 % z nich prozradilo, že má zkušenost se znásilněním.

Když se podíváme na statistiky vázané na české prostředí, musíme se v tomto ohledu opřít jen o několik málo průzkumů. Jaká jsou základní zjištění? Stručně řečeno, velmi podobná těm zahraničním. Například dotazníkový průzkum od Volfové a Velemínského, jehož se v roce 2008 účastnilo 1200 osob se zdravotním postižením, odhalil 31 případů zneužití u žen a 4 u mužů s tělesným postižením. Nejčastěji se jednalo o odhalování a hlazení pohlavních orgánů, dotýkání, líbání či tělesnou penetraci. Národní rada osob se zdravotním postižením pak zapojila do svého výzkumu z roku 2012 tisícovku osob se zdravotním postižením a zjistila, že sexuálnímu obtěžování čelilo 11 % dotazovaných mužů a 89 % žen se zdravotním postižením. 25 % dotazovaných, kteří deklarovali tuto negativní zkušenost, pak mělo právě tělesné postižení.

Rizikové faktory výskytu sexuálního násilí páchaného na lidech s tělesným postižením

Jistě se na základě představených statistik shodneme na tom, že sexuální násilí páchané na lidech s omezením pohybu představuje závažný problém. Mnozí odborníci/odbornice se proto zaměřili na identifikaci faktorů, které mohou přispívat ke vzniku sexuálního násilí páchaného na lidech s tělesným postižením. Ačkoliv je jasné, že není možné v jednom článku obsáhnout všechny z nich, mezi nejčastější rizikové faktory můžeme zařadit:

- Vyšší míru sociální izolace,
- nedostatečnou informovanost a znalosti osob s tělesným postižením o sexuálním násilí,
- důvěřivost v mezilidských vztazích, nízké sebevědomí,
- omezenou schopnost komunikace, nedostatečnou výchovu k adaptaci,
- omezené možnosti útěku,
- podporu související se zdravotním postižením a potřebu asistence = tvorba závislosti na agresorovi,
- nižší ‚důvěryhodnost‘ obětí a jejich snadnou ovlivnitelnost,
- uspořádání v institucionálních zařízeních - např. nezamykatelné místnosti, toalety a koupelny.

Pachatelé sexuálního násilí a oznámení násilí příslušným orgánům

Z jedné ze zahraničních studií vyplynulo, že každá pátá oběť sexuálního násilí s tělesným postižením je přesvědčena o tom, že se stala obětí tohoto násilného aktu kvůli svému zdravotnímu postižení. Průzkum společnosti APERIO ovšem odhalil, že nejčastějším pachatelem sexuálního násilí je rodinný příslušník či člověk blízký osobě s tělesným postižením. Obvykle se jedná o současného nebo bývalého manžela / manželku (37 % případů), rodiče (15 % případů), sociální pracovníky/pracovnice anebo ošetřovatele/ošetřovatelky (10 % případů). Jen ve 28 % případů se naopak jedná o neznámého pachatele/pachatelku.

Vzhledem k tomu, že je sexuální velmi často součástí rodinných vazeb a mnohdy se jedná o akty opakované, jen zlomek těchto případů je nahlášen na policii. I proto můžeme osoby se zdravotním označit jako **neviditelné oběti sexuálního násilí**. Pokud bychom se zaměřili na nejčastější důvody nenahlašování sexuálního násilí, jedná se dle organizace In IUSTITIA o strach, stud, obavy osoby s tělesným postižením, aby se o tom nedozvěděl někdo další, ale i o snahu chránit pachatele či nedůvěru v policii.

Pomoc obětem sexuálního násilí

Ačkoliv je u nás téma sexuálního násilí stále tak trochu tabu, v posledních letech můžeme zaznamenat snahy vytvářet specializovaná pracoviště pro oběti domácího násilí. Pokud byste se Vy nebo Vám blízcí lidé stali oběťmi domácího násilí, můžete se obrátit na:

- Linku pomoci obětem kriminality a domácího násilí – 116 006
- Bílý kruh bezpečí
- Svépomocnou skupinu SASA
- Organizaci Persefona, z. s.
- Centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí, o.p.s. – proFem

Chcete se o tématu dozvědět více?

Níže pro Vás přidáváme pár tipů na odbornou (zejména zahraniční) literaturu, kde se o tématu můžete dočíst více:

- Campos, D. (2002). Sex, Youth, And Sex Education: A Reference handbook. Santa Barbara, California: ABC CLIO.
- Kaufman, M., Silverberg, C. & Odette, F. (2013). The Ultimate Guide to Sex and Disability: For All of Us Who Live with Disabilities, Chronic Pain, and Illness. Berkley, CA: Cleis Press.
- Nelson Bryen, D. & Bornman, J. (2015). Stop violence against people with disabilities: An international resource. Pretoria: Pulp.
- Rohleder, P., Hellum, Braathen, S. & Carev, M. T. (2018). Disability and Sexual Health: A Critical Exploration of Key Issues. UK: Routledge.

Obšírněji budeme o daném tématu hovořit 6. 12. 2021 na online přednášce Sexuální násilí a osoby s tělesným postižením: Co o něm (ne)víme? (odkaz: <https://www.freya.live/cs/nase-kurzy/kurzy/80/webinar:-sexualni-nasili-a-osoby-s...>). **Jste srdečně zváni!**

Zpracovala: Mgr. Magdalena Hanková, Ph.D.

